

4. Юмашев Г.С., Мусалатов Х.А. Травматология и ортопедия. – М.: Медицина, 1995. – 560 с.
5. Мурза В.П. Фізична реабілітація: Навч. посіб. – К.: Орлан, 2004. – 559 с.
6. Мухін В.М. Фізична реабілітація: Підруч. для студ. вищих навч. закл. фіз. виховання і спорту. – К.: Олімпійська література, 2000. – 424 с.
7. Руководство по реабилитации больных с двигательными нарушениями. Т. 1 / Под. ред. А.Н. Беловой, О.Н. Щепетовой. – М.: Антидор, 1998. – 224 с.
8. Cyriax J. Textbook of Orthopaedic Medicine: Diagnosis of Soft Tissue Lesions. – 8th ed. – London: Bailliere Tindall, 1982. – 454 p.
9. O'Sullivan S., Schmitz T. Physical Rehabilitation: Assessment and Treatment. – 4th ed. – Philadelphia: F.A. Davis, 2000. – 787 p.

А.М. ЗАЧЕПА

АРМІЯ ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ

Досліджуються проблеми соціально-психологічної структури, взаємин в колективі курсантів, методи і форми етично-психологічної корекції індивідуальної недисциплінованості курсантів військових вищих учбових закладів.

Исследуются проблемы социально-психологической структуры, взаимоотношений в коллективе курсантов, методы и формы нравственно-психологической коррекции индивидуальной недисциплинированности курсантов военных ВУЗ.

Problems of social and psychological structure, relations in a collective of military' students are considered; the methods and forms of moral and psychological correction of military institutions students' personal indiscipline are developed.

Для українського військовика, як і для кожного українця зокрема, характерним є перевага чуттєвого елемента над раціональним та розумовим чинниками. На думку професора І.Мірчука, українці здатні до безмежного захоплення та піднесення, але після першої ж невдачі зневіряються в успіху.

Керована насамперед почуттями, а не розумом, воля не виявляє твердості, а елементи сумніву, які за короткий час впадають з однієї крайності в іншу. Перевага почуття визначає і наступний основний елемент українського світогляду – глибоку релігійність. Всі ці елементи повинні враховуватись при формуванні світогляду майбутніх правоохоронців.

Як відомо, військо існує доти, доки живе його офіцерський склад, офіцерство є хребтом армії, а працю офіцерів порівнюють з працею апостолів: вона потребує подвижництва та героїства; держава змушує особистість підпорядковувати їй свої життєві пріоритети, зобов'язує офіцера служити, керуючись не страхом, а сумлінням.

Видатний військовий діяч минулого, родом з-під Конотопа, генерал М. Драгомиров, так визначив роль офіцера у суспільстві: «Офіцер – це не тільки військовий чин, але й громадський діяч...». У даний час, коли відповідні чиновницько-бюрократичні кола створюють армії імідж утриманки, в суспільстві складається враження, що армія не потрібна, що нам ніхто не загрожує. Але при цьому забувається відома істина про те, що армія – найпотужніший інститут держави – забезпечує її непорушність і сталість, є гарантом правопорядку в державі. Тільки армія, а не поліція, спроможна в будь-яку хвилину припинити антидержавну діяльність, і ніяка державна інституція, яка називається силовою структурою, не може зрівнятись у силі з армією, що впродовж історії різних країн не раз підтверджувалось [1, с. 17].

Для виховання справжніх патріотів-офіцерів потрібно докорінно змінити систему виховної роботи у військових закладах, відійти від стереотипів виховання «патріотів» в Червоній радянській армії, які за своєю суттю такими і залишилися, тільки змінили назви і вивіски: ленінські кімнати стали називатись світлицями, а замість портретів членів політбюро повісили портрети гетьманів, замінили Леніна на Шевченка, а наукового підходу до цього процесу немає. Цю роботу потрібно наповнити національно-патріотичним змістом, щоби багатоетнічне українське військо не складалося з російськомовних офіцерів-виховників, бо вони пасивно чи активно (це нічого не змінює) виконують свої функціональні обов'язки: розповсюджують газети, організують перегляд телепередачі «Служу

України» і ведуть статистичний облік порушень військової дисципліни, активно сперечаються на всіх рівнях, як ці порушення класифікувати та ін. [6, с. 115].

У професійній армії роль виховників відпаде автоматично. Цю функцію повинна взяти на себе військова капелянська служба, яку необхідно буде створити, що переконливо довів у своїй монографії «Військове капелянство, як інституція духовної опіки над воїнами ЗСУ: етико-моральні та психологічні аспекти» автор статті. Спроба створити капелянську службу у збройних силах була у Збройному Оперативному Командуванні у 2000 р., тільки її не підтримали у Міністерстві Оборони України. Але питання про її створення залишається відкритим, і реалії сьогодення так чи інакше поставлять це питання на порядок денний [3, с. 52]. У ЗСУ потрібно запроваджувати дійсно спеціалістів-психологів з відповідною освітою, які б на науковій основі провадили роботу з військовими, розділили б їх на відповідні соціально-психологічні групи, що в майбутньому у професійній службі дало б набагато менший відсоток нестатутних взаємовідносин, вчили б молодих воїнів на прикладах героїчного минулого нашого народу, яких є дуже багато в славетній історії і які не забувалися весь радянський період.

Виховна робота у війську повинна мати антропоцентричну спрямованість, а за словами М. Драгомирова: «На всій військовій службі має бути відбиток тієї справедливої суворості, котра виховує душу й тіло офіцера і солдата, робить їх надійними, а всю армію здатною па великі діла» [4, с. 47].

Тому зробимо висновок: Збройні Сили України - це є самостійна соціальна система з багатоповірховою ієрархічною структурою, своєрідна структура влади, закладів і організацій, це суцільська ієрархія посадових осіб і військово-адміністративних підрозділів, пов'язана суворою субординацією, силою наказу та беззаперечного підпорядкування. Те, що в умовах цивільного життя виконується апаратом, в армії і на флоті діє особливим чином – жорстко, часто бездушно і механічно безжалісно. Так що демократизувати армію – значить не тільки формувати свідомість військовослужбовців в дусі нового часу, а й перебороти прояви військового бюрократизму, унітарноспрямованих соціальних стереотипів.

Сьогодні Збройні Сили ще перебувають у стані морального заціпеніння. Вони настільки зневірені, приголомшені через несподівано несправедливу бюрократичну зневагу до військового чинів держави, що це справляє враження очевидного примирення, мовчазної згоди військових з такою ситуацією. Але неважко спрогнозувати: невдоволення серед військових навряд чи матимуть і надалі якісь відчутні форми. Феномен теперішнього відчуження армії від уряду, від влади може в будь-який час поступитися місцем, дати дорогу проявам активного протистояння інтересів війська інтересам цивільного розвитку [2, с.120].

У наших Збройних Силах відсутній основний хребет будь-якої сучасної армії – професійний командний склад, а простіше – сержанти-професіонали. Цей факт не перестає дивувати керівників військових спеціалістів. Один з них – Том Кленсі, – ще в період існування Радянського Союзу, писав: «Радянська Армія – це перша в сучасній історії армія, яка пробує жити без сержантів». Але в ній є «сержанти, однак вони тільки називаються «сержантами», «вони є звичайними солдатами, які закінчили школу сержантів після призову». Через декілька місяців вони повертаються в свої частини, але, як і всі інші призовники, демобілізуються після 1,5 року служби. Сержант чи необхідно кому-небудь доводити, що за півтора року сержанта не підготуєш. На це потрібно не менше п'яти років. Всі армії, якщо вони чого-небудь варті, тримаються на сержантах. Цю функцію може підтримати будь-який професійний військовий. Так було у всі часи, починаючи з римських походів легіонів Цезаря. І, не зважаючи на це, в українській армії сержантів, у дійсному значенні цього слова, немає. Українська армія успадкувала старі хвороби Радянської Армії.

Член-кореспондент Академії наук колишнього СРСР, заступник директора-інституту США і Канади АН СРСР А. Кокошкін цілком обґрунтовано стверджував: «Акцент на якісні параметри розвитку збройних сил означає передусім забезпечення високого професійного рівня особового складу, і в першу чергу офіцерського корпусу і сержантів, їх відданості Батьківщині». При зменшенні витрат на армію і флот, при зменшенні чисельності збройних сил навантаження на кожного військовослужбовця значно збільшиться. Збройні сили не повинні бути дешевими, бо тоді вони не зможуть виконувати своє основне призначення – захищати суверенітет Держави.

Збройні сили України мають складну етнічну структуру, в них служать етнічні українці, молдовани, грузини, євреї, угорці, поляки, татари та ін. Однак саме поняття «багатоетнічна» не є об'єктивною реальністю, яка суттєво впливає на боєздатність армії, а фактором бойової здатності є не сама «етнічність», а тільки той її стан, який ми позначаємо поняттям «товариство», «братерство». В багатоетнічній армії може бути закладена велика сила, але в ній також

закладена і друга можливість – перехід від ледве помітних розходжень до відкритої ворожнечі. Якщо взяти сучасну російську армію, то вона є багатонаціональною, а не багатоетнічною, підтвердженням цього є ті внутрішні конфлікти, які були в Росії. Багатоетнічне походження особового складу армії цілком реально надається для перетворення її у єдину національну групу, систему. Це залежить від соціокультурного середовища і політичної доктрини держави, залежить від проникливості національної ідеї. В сучасних умовах багатонаціональною може бути армія, створена з військових підрозділів різних держав задля деякої спільної мети – наприклад, армія НАТО при військовій операції в Перській затоці або військові з'єднання миротворчих сил ООН в колишній Югославії та ін.

Для розуміння сутності збройних сил слід розглянути питання взаємовпливу і взаємодії суспільства та армії, а також вплив військово-історичної спадщини на її функціонування та розвиток. Саме військово-історична спадщина дозволяє бачити витоки багатьох проблем війни та миру і роль армії [4, с.60].

Військово-історична спадщина дає поколінням, що живуть, не тільки матеріальні цінності, але й збагачує їх запасом військово-технічних думок, військовими знаннями та бойовим досвідом. Все це має важливе значення у вихованні сучасного покоління. У цьому полягає ідейно-виховна функція спадщини.

У духовній спадщині нашої Батьківщини значне місце посідає її військова історія і досвід боротьби українського народу за свободу й незалежність. Численні війни, які довелося вести українському народу, завдали великих матеріальних і людських втрат. У той же час вони загартували національний дух, виробили мужній та стійкий характер, сприяли формуванню героїчної натури, породили чудові бойові якості й почуття любові до Батьківщини. Ці духовні й військові традиції українські збройні формування не втратили й сьогодні [5, с.97].

Сьогодні в Україні встановлюються нові зв'язки між армією, суспільством та державою. В результаті розбудови України, яка стає на шлях правової демократичної держави, збройні сили, що раніше були інструментом політики однієї партії, сьогодні «повернуті» державі, частково контролюються вибіркою цивільною владою в особі парламенту та уряду, а через них – усіма виборцями, тобто громадянським суспільством. Отже, попри всі зміни, вплив держави і суспільства на армію залишається визначальним. Вся сукупність явищ і процесів, котрі є в економічній, політичній, соціальній, і духовній сферах суспільства, відбивається на життєдіяльності армії.

По-перше, збройні сили є одним з найбільш складних організмів суспільства. Вони складаються із великої кількості своєрідних елементів, які перебувають у надзвичайно складних відносинах між собою. Однак армія – не хаотична множина цих елементів, вони постійно взаємодіють і знаходяться в єдності. Діяльність військової організації проходить в соціальному просторі, де можливе докладання її сил і реалізація тих чи інших форм активності.

По-друге, держава визначає сутність і зміст військової політики. З моменту набуття незалежності, українська держава визначилась у напрямках розвитку громадянського суспільства в Україні та розбудови миролюбної політики й оборонної доктрини розвитку збройних сил. Це закріплено у ряді законів, а також визначено у Конституції – основному законі держави. Україна прагне мирного співіснування з усіма державами, підтримує свою міць на рівні оборонної достатності для захисту від агресії. Метою оборони України є створення всіх необхідних умов для відвернення нападу і збройної відсічі можливої агресії проти України в будь-який час і за будь-яких обставин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев З. К., Докторов Б. З., Фиосов Б. М. Изучение общественного мнения: опыт и проблемы // Социологические исследования. – 1979. – № 4. – С. 23-32.
2. Андреева Г. М. Социальная психология: Учебник. – 2-е изд., доп., переработ. – М.: Изд-во МГУ, 1988.
3. Зачепа А.М. Військове капелянство, як інституція духовної опіки над воїнами Збройних Сил України: Монографія. – Львів: Сполом, 2005. – 325 с.
4. Американское общественное мнение и политика. – М., 1978. – С. 60.
5. Военная психология / Под общ. ред. М. И. Дьяченко, Н. Ф. Феденко. – М.: Воениздат, 1967.
6. Кенкман П. О. К анализу механизмов формирования ориентаций молодежи. – В сб.: Формирование молодежного сознания. – Таллин, 1973.